

קעה א מיי פ"ד מהל' מסכה הל' יב סמג לאוין קעה טוש"ע ח"מ ס' רכח סעף 6: קעו ב מיי שם הל' יג טוש"ע שם סעי' ד: ג [מיי] שם ופ"ו מהל' משוכה הל' ח טוש"ע שם: קעו ד מיי פ"ד מהל' מסכה הל' יג סמג שם: קעה ה ר מיי שם [והל'] ד' [מ] סמג שם טוש"ע שם: קעט ז ח ט מיי שם הל' יח טוש"ע שם סעף א: קפ י ב מיי פ"ו מהל' דעות הל' ח ופ"ג מהלכות משוכה הל' יד [טוש"ע ח"מ] סימן תכ סעף [לעו]: קפא ל מ מיי שם טוש"ע ח"מ ס' רכח סעף ה:

הא מה אני מקיים לא תגנו באונאת דברים. דכל היכא דליכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאו ימימי: **אם** הוא בן גרים ב'. היינו זו אף זו דלפילו מעשה אבותיו אין לו להוכיר: **הלא** יראתך בפלתך. פירוט לשון בטחון כמו שמתי זהב כסלי (איוצ' לא) וכמו אשר יקוט כסלו וגו' (שם ח) כלומר היה לך לירא מהקצ"ה וזה היה בטחונך ותוס דרכיך היא תקותך וזכר נא מי הוא נקי ואזל אס היית נקי לא היית אונד וסוף פרק הנמנקי (פסהדרין ד' פט:) יש לפרש כמו כן לשון בטחון ולא לשון סכלות דל"ל (א) לנצרהס הלל יראתך כסלתך כלומר מנה שאתה ירא מהקצ"ה היה לך להיות בטחונך והרי אתה מפסיד בדבר שאתה שוחט בך: **זה** בגופו וזה בממונו. והא דלמרי' פרק הגזל בתרא (ב"ק ד' קט.) הגזל לחצירו שזה פרוטה כאלו גזל נשמתו היינו משום דפעמים רעב כד ואין לו צמא לקנות אכל יש הרבה בני אדם שאינם חסרים כל כך: **דאורי'** סומקא ואתי חורא. ומה שמאלים בתחילה לפי שהמים מתאספין לצרות:

איפכא מסתברא אמר ליה איסמיה אמר ליה לא הכי קאמר קדשים שחייב באחריותן חייב דאיתרבו מבה' וכחש ושאינו חייב באחריותן פטור דאמעטי מבמעיתו וכחש: רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה מרגלית ובהמה אין להם אונאה: תניא רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה אין לה אונאה לפי שאין קץ לדמיה בהמה ומרגלית אין להם אונאה מפני שאדם רוצה לזווג אמרו לו והלא הכל אדם רוצה לזווג ורבי יהודה הני חשיבי ליה והני לא חשיבי ליה ועד כמה אמר אמומר עד כדי דמיהם תניא ר' יהודה בן בתירא אומר אף המוכר סוס וסיוף וחמיטום במלחמה אין להם אונאה מפני שיש בהן חיי נפש: **בתני'** בשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר יוגר לא תונה ולא תלחצנו: **גמ'** ת"ר² לא תגנו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר וכו' תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא תגנו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה אם היו יסורין באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבץ את בניו אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חביריו לאיוב הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד אם היו חמרים מבקשין תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מוכר מעולם ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי וגדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך ר"י א"ל שפיר קא אמרת דחויא ליה דאזיל בגופו וזה בממונו רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן להישבון וזה לא ניתן להישבון חני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כ"ל המלכין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחויא ליה דאזיל סומקא ואתי חורא אמר ליה אבוי לרב במערבא במאי זדוריי א"ל באחוורי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חני משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חני משלשה שירודין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלכין פני חבירו ברבים והמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלכין א"ע דרש ביה בשמיה אמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן

(א) [וא] אם היו פל"ג, (ב) [ספחים ק"ג: ע"ש], (ג) [קדושין לב: ד] פי' לא ממכר ליה.

תורה אור השלם

- 1 וגר לא תונה ולא תלחצנו פי גרים הייתם בארץ מצרים: שמות כב 2 ולא תגנו איש את עמיתו ויראת מאלהיך פי אני יי אלהיכם: ויקרא כה יז 3 ובי תמכרו ומכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תגנו איש את אחיו: ויקרא כה יד 4 הלא יראתך כסלתך תקותך והם דרכיך: זכר נא מי הוא נקי אבד ואיפה ישרים נבחרה: איוב ד יז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הלא וכו' דל"ל שטן לאברהם הלא: (ב) ד"ה חן וכו' ידוען לעולם כגון הלכין: (ג) א"ר כדתנן אע"פ שיש פירו:

מוסף רש"י

אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו לקנות המקח ומלא ממסדו מנס של יקחמו אחר מאמר שאתה מהפך בו (ספחים י"ב).

זכור מעשיך הראשונים אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר יוגר לא תונה ולא תלחצנו: **גמ'** ת"ר² לא תגנו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר וכו' תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא תגנו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה אם היו יסורין באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבץ את בניו אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חביריו לאיוב הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד אם היו חמרים מבקשין תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מוכר מעולם ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי וגדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך ר"י א"ל שפיר קא אמרת דחויא ליה דאזיל בגופו וזה בממונו רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן להישבון וזה לא ניתן להישבון חני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כ"ל המלכין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחויא ליה דאזיל סומקא ואתי חורא אמר ליה אבוי לרב במערבא במאי זדוריי א"ל באחוורי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חני משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חני משלשה שירודין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלכין פני חבירו ברבים והמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלכין א"ע דרש ביה בשמיה אמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן

זכור מעשיך הראשונים אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר יוגר לא תונה ולא תלחצנו: **גמ'** ת"ר² לא תגנו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר וכו' תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא תגנו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה אם היו יסורין באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבץ את בניו אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חביריו לאיוב הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד אם היו חמרים מבקשין תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מוכר מעולם ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי וגדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך ר"י א"ל שפיר קא אמרת דחויא ליה דאזיל בגופו וזה בממונו רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן להישבון וזה לא ניתן להישבון חני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כ"ל המלכין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחויא ליה דאזיל סומקא ואתי חורא אמר ליה אבוי לרב במערבא במאי זדוריי א"ל באחוורי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חני משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חני משלשה שירודין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלכין פני חבירו ברבים והמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלכין א"ע דרש ביה בשמיה אמר רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן

זכור מעשיך הראשונים אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר יוגר לא תונה ולא תלחצנו: **גמ'** ת"ר² לא תגנו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר וכו' תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא תגנו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה אם היו יסורין באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבץ את בניו אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חביריו לאיוב הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד אם היו חמרים מבקשין תבואה לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מוכר מעולם ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו לקנות המקח ומלא ממסדו מנס של יקחמו אחר מאמר שאתה מהפך בו (ספחים י"ב).

אין עולים (א) כדתניא א"ע"פ שיש צידו אחרות שראוי צבילים לירד לגיהנם אלא שעצירה זו גורמת לו דאין אברהם אבינו מעלהו מיד אלא שיהא שם י"צ חדש וכולו בשלם עשה תשובה דתשובה מועלת לכל